

Motion till riksdagen 2013/14:Ju32

**av Maria Ferm m.fl. (MP)
med anledning av prop. 2013/14:237**

Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till lagstiftning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förlänga nu gällande tidsbegränsade lagar i ytterligare två år, förutom när det gäller hemlig rumsavlyssning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma till riksdagen med förslag på förbättringar av integritetsskyddet, på sätt som bland annat redovisas i propositionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en kriskommission för integritetsskyddet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en samlad integritetsskyddsmyndighet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en uppföljning av de nya lagarna med en återrapportering till riksdagen.

Motivering

I propositionen förslår regeringen att de tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel permanentas och föreslår även vissa materiella förändringar i lagstiftningen. Möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel utökas genom att tillstånd till hemlig rumsavlyssning även ska kunna meddelas för utredning av spioneri och statsstyrt företagsspioneri. Överskottsinformation från hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel ska få användas i större utsträckning. Förutsättningarna för att använda hemliga tvångsmedel i syfte att för-

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEEL_GLES

hindra brott ändras. Om en påtaglig risk för brottslig verksamhet av vissa slag kan knytas till en organisation eller grupp ska tvångsmedel kunna användas mot någon som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen, om han eller hon kan befaras medvetet främja den brottsliga verksamheten. Åklagaren ska i undantagsfall kunna meddela tillfälliga beslut om andra hemliga tvångsmedel än hemlig rumsavlyssning. Samtidigt vidtas vissa åtgärder för att stärka integritetsskyddet; förbudet mot att avlyssna vissa samtal utvidgas, de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel som huvudregel ska omfattas av regeringens årliga redovisning till riksdagen om användningen av hemliga tvångsmedel, och möjligheten för domstolen att fatta beslut om hemliga tvångsmedel utan att ett offentligt ombud har medverkat tas bort. Miljöpartiet de gröna anser att regeringens förslag ska avslås och motiverar i denna motion varför. Vi lämnar också ett antal förslag på ändringar vi anser ska genomföras.

Regeringens förslag ska avslås

Miljöpartiet de gröna har varit kritiskt till införandet av flera av de hemliga tvångsmedlen och har kontinuerligt begärt förbättrad information till riksdagen om såväl nyttan av använda tvångsmedel, som underlag för förbättrad jämförbarhet, att skrivelsen även ska omfatta Säkerhetspolisens avlyssning m.m. Då denna information inte framförts till riksdagen, samtidigt som ansvariga tillsynsmyndigheter framfört en omfattande kritik mot brister i integritetsskyddet, har vi ansett att regeringens förslag om förlängning av de tidsbegränsade lagarna ska avslås. De åtgärder som nu föreslås för att förbättra integritetsskyddet är därför välkomna. Samtidigt utökas emellertid möjligheterna till avlyssning och vissa konkreta åtgärder som föreslagits för att förbättra integritetsskyddet avvisas av regeringen. Sammantaget medför detta att vi vidhåller vår ursprungliga bedömning att regeringen inte tillräckligt väl kunnat motivera införandet av de hemliga tvångsmedlen och än mindre kunnat motivera deras utökade användning, sett ur ett integritetsskyddsperspektiv. Även om vi ser att det finns behov av de hemliga tvångsmedlen, kompenserar inte deras integritetsinskränkande bieffekter tillräckligt väl de brister som påpekats (jfr bl.a. avsnitt 9.3.3.2 i bet.). De kompenserar inte heller de integritetsskyddsbrister som uppstår genom den föreslagna utökade användningen av överskottsinformation och avsaknaden av tydlig reglering av villkoren för dess användande när det gäller hur den efterföljande behandlingen av uppgifter ska få ske. Sammantaget anser därför Miljöpartiet de gröna att tiden inte ännu är mogen att permanenta dagens tillfälliga lagstiftning. Regeringens förslag bör därför avslås, förutom i de delar förslaget innebär ett förbättrat integritetsskydd. Dessa ändringar bör införas i de tidsbegränsade lagar vi anser ska finnas.

En förlängning av tidsbegränsade lagar

De tvångsmedel som nu föreslås permanentas omfattas nu av tidsbegränsade lagar. Vi anser att dessa tidsbegränsade lagar ska förlängas med ytterligare två år för att på så sätt möjliggöra att den kriskommission vi anser ska finnas ska få tid att närmare utreda behov av hemliga tvångsmedel och lämpliga åtgärder för att ytterligare förbättra integritetsskyddet. Vi anser således att de tidsbegränsade lagarnas giltighet ska förlängas med ytterligare två år. Detta gäller för alla hemliga tvångsmedel utom den hemliga rumsavlyssningen, som vi anser ska upphöra till dess att ett nytt, bättre system finns på plats. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En kriskommission för integritetsskyddet

Miljöpartiet de gröna anser att integritetsskyddet inom såväl den civila som den militära verksamhetens användande av hemliga tvångsmedel, inklusive signalspaning, är behäftat med allvarliga brister. Till detta kommer en avsaknad av en helhetssyn på hur skyddet i hela det svenska samhället ska vara för användandet av enskilda individers personuppgifter. Mot denna bakgrund har vi tidigare framfört krav om att en kriskommission för integritetsskyddet ska tillsättas, som ska ha till uppdrag att ta ett helhetsgrepp på hur integritetsskyddet kan förbättras inom det svenska samhället. Kommissionen ska samla se över vilka behov som finns av hemliga tvångsmedel, att använda och bearbeta personuppgifter – och särskilt känsliga sådana – och hur ett integritetsskydd totalt sett kan förbättras i alla dessa fall. Det uppdraget är större än uppdraget för den parlamentariska utredning regeringen nyligen tillsatt. Med utredningens resultat som grund går det sedan att ta ställning till om och hur de hemliga tvångsmedel som regeringen nu föreslår ska permanentas verkligen bör permanentas. Vad som här anförts om att tillsätta en kriskommission för integritetsskyddet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Behov av en samlad integritetsskyddsmyndighet

I dagens Sverige registreras och övervakas enskilda för allt fler uppgifter. Det är både det offentliga och den privata sektorn som gör det. I takt med att det s.k. kriget mot terrorismen utökats har också övervakningen av enskilda ökat. Sammantaget har insamlandet av känsliga uppgifter om enskilda personer ökat lavinartat.

Frågor rörande skyddet av enskildas privatliv och uppgifter kring dem hanteras av ett antal olika myndigheter i Sverige. Exempelvis hanterar Datain-

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEU OL334

spektionen personuppgifter generellt i samhället, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden hanterar känsliga personuppgifter hos Säkerhetspolisen och användandet av hemliga tvångsmedel hos polis och åklagarmyndighet och Justitiekanslern har tillsyn över all offentlig verksamhet. Till detta kommer organ som Pressens Opinionsnämnd och den kontroll som sker genom domstolar. Integritetsskyddskommittén konstaterade mot den bakgrunden i sitt delbetänkande 2007 (SOU 2007:22 Skyddet för den personliga integriteten) bl.a. det i Sverige finns en brist på systemtänkande och helhetssyn som leder till att regelverket blir oenhetligt och svåröverskådligt, även möjligheterna att beakta kumulativa effekter av tillkommande lagstiftning inom området. Kommittén konstaterade vidare att ingen statlig myndighet har i uppgift att slå larm när integritetskänslig information nyttjas för annat ändamål än den varit avsedd för. Avsaknaden av en myndighet som har i uppgift att vaka över att den enskildes rätt till en skyddad privat sfär respekteras kan ses som ett uttryck för integritetsskyddets allmänt sett låga status. 2008 års kameraövervakningskommitté gjorde vidare i sitt slutbetänkande (SOU 2009:87) En ny kameraövervakningslag delvis samma slutsatser om integritetsskyddet och förordade att Datainspektionen skulle omvandlas till en integritetsskyddsmyndighet. Därefter har bland annat Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens ansvarsområde utökats genom en ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet till att även gälla tillsyn över hela polisens behandling av personuppgifter enligt den nya polisdatalagen och lagen om polisens allmänna spaningsregister. Tillsynen ska särskilt avse behandlingen av känsliga personuppgifter och särskilt syfta till att säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med lag eller annan författning. Därtill tillkommer det utökade ansvarsområdet när det gäller inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation. Till detta kommer att i Polismetodutredningens betänkande Särskilda spaningsmetoder (SOU 2010:103) att föreslås att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska få utvidgade tillsynsuppgifter när det gäller användningen av vissa särskilda spaningsmetoder.

Som konstaterats av Integritetsskyddskommittén har integritetsskyddet en svag ställning i Sverige. Detta har lett till en fragmentarisk bild över hur olika lagstiftningsåtgärder påverkar enskildas integritet och avsaknad av en helhetsbild i landet. Miljöpartiets bedömning är att detta samlade skydd kan erhållas genom inrättandet av en myndighet med ett samlat ansvar för skyddet av enskildas integritet. Vad som här anförts om behov av en samlad integritetsskyddsmyndighet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Uppföljning

Den lagstiftning riksdagen nu föreslås fatta beslut om innebär att enskildas integritet kommer att kränkas på allvarliga sätt. Miljöpartiet anser därför inte att den årliga skrivelsen till riksdagen om hur tvångsmedlen använts är tillräcklig för att för riksdagen visa hur tvångsmedlen använts och vilken effekt

de fått. Det kommer ju att finnas stora mängder information som olika tillsynsmyndigheter fått fram och som kan påverka bedömningen av tvångsmedlen, liksom det kan framkomma nya uppgifter om hur tvångsmedlen använts (jfr det s.k. resanderegistret hos Polismyndigheten i Skåne). Sammantaget medför detta enligt Miljöpartiets mening att det finns behov av en ordentlig uppföljning och utvärdering av de permanentade lagarnas effekt. Behovet av detta blir särskilt stort vid beaktande av den omorganisation polisen genomgår och de minst sagt stora utmaningar som finns där att hantera it-system. Vi anser därför att regeringen ska göra en uppföljning av de nya lagarnas effekt, som ska redovisas för riksdagen om fyra till fem år. Vad som här anförts om uppföljning med redovisning till riksdagen bör således riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 11 juni 2014

Maria Ferm (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Mehmet Kaplan (MP)